



AZ EURÓPAI PARLAMENT: TÖRTÉNETI HÁTTÉR

Az Európai Parlament története akkor kezdődött, amikor az Európai Szén- és Acélközösség (ESZAK) Közgyűlését az akkori három nemzetek feletti európai közösség közös közgyűlésévé nevezték ki. Ez az új közgyűlés később az „Európai Parlament” nevet kapta. Az idők során az intézmény, melynek tagjait 1979 óta közvetlenül választják, mélyreható változásokon ment át: kijelölt tagokból álló közgyűlésből választott, az Európai Unió politikai menetrendjének meghatározójaként elismert parlamentté vált.

JOGALAP

- Az eredeti szerződések ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#));
- A 2002. június 25-i és szeptember 23-i tanácsi határozattal módosított, a Közgyűlés képviselőinek közvetlen és általános választójog alapján történő választásáról szóló határozat és [okmány](#) (1976. szeptember 20.)
- Az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 14. cikkének (2) bekezdése.

HÁROM KÖZÖSSÉG, EGY KÖZGYŰLÉS

Az Európai Gazdasági Közösség és az Európai Atomenergia-közösség létrejöttével az ESZAK Közgyűlését mindhárom közösségre kiterjesztették. A 142 tagot számláló új közgyűlés „Európai Parlamenti Közgyűlésként” első ízben 1958. március 19-én ült össze Strasbourgban, majd 1962. március 30-án nevét „Európai Parlamentre” változtatta.

KIJELÖLT KÖZGYŰLÉSBŐL VÁLASZTOTT PARLAMENT

A közvetlen választásokat megelőzően az európai parlamenti képviselőket az egyes tagállamok nemzeti parlamentjei jelölték ki. Ily módon minden európai parlamenti képviselő kettős mandátummal rendelkezett.

Az 1974. december 9–10-én Párizsban tartott csúcskonferencián úgy határoztak, hogy 1978-ban vagy azt követően közvetlen választásokat tartanak, és felkérték a Parlamentet 1960. évi eredeti egyezménytervezetének helyébe lépő új javaslatok előterjesztésére. 1975 januárjában a Parlament új tervezetet fogadott el, amelynek alapján a véleménykülönbségek rendezését követően az 1976. július 12–13-i találkozáson megegyezés született a tagállamok állam-, illetve kormányfői között.



A Közgyűlés képviselőinek közvetlen és általános választójog alapján történő választásáról szóló határozatot és okmányt 1976. szeptember 20-án, Brüsszelben írták alá. Miután az összes tagállam ratifikálta, a szöveg 1978. július 1-jén lépett hatályba. Az első választásokat 1979. június 7-én és 10-én tartották.

BŐVÍTÉSEK

Amikor 1973. január 1-jén Dánia, Írország és az Egyesült Királyság csatlakozott az Európai Közösségekhez ([első bővítés](#)), az európai parlamenti képviselők számát 198 fővel növelték.

A második bővítés alkalmával – [Görögország 1981. január 1-jei csatlakozásakor](#) – a görög parlament 24 európai parlamenti képviselőt delegált az Európai Parlamentbe, akik helyébe 1981 októberében közvetlenül választott európai parlamenti képviselők léptek. Második alkalommal 1984. június 14-én és 17-én tartottak közvetlen választásokat.

Az 1986. január 1-jei [harmadik bővítéssel](#) a képviselői helyek száma 434-ről 518-ra emelkedett a nemzeti parlamentek által kijelölt 60 spanyol és 24 portugál európai parlamenti képviselő érkezésével, akik helyébe később közvetlen választás útján megválasztott európai parlamenti képviselők léptek.

Németország egyesítését követően az Európai Parlament összetételét úgy igazították ki, hogy tükrözze a demográfiai változásokat. Összhangban a Parlament „Egységes választási eljárás: az európai parlamenti képviselői helyek elosztására szolgáló rendszer” című, [1992. június 10-i állásfoglalásában](#) körvonalazott javaslatokkal az 1994. júniusi választásokra az európai parlamenti képviselők száma 518-ról 567-re nőtt. A [negyedik EU-bővítést](#) követően az európai parlamenti képviselők száma 626-ra emelkedett, ily módon biztosítva – a fent említett állásfoglalással összhangban – a képviselői helyek méltányos elosztását az új tagállamok számára.

A 2000-ben Nizzában (Franciaország) megtartott nizzai kormányközi konferencián a képviselői helyek új elosztását vezették be a Parlamentben, amelyet 2004-ben alkalmaztak az európai választásokon. A képviselők maximális számát – amelyet korábban 700-ban határoztak meg – 732-re növelték. A 15 régi tagállam számára biztosított helyek számát 91-gyel (626-ról 535-re) csökkentették. A fennmaradó 197 helyet pedig az összes régi és új tagállam között arányosan osztották szét.

[Bulgária és Románia 2007. január 1-jei csatlakozásával](#) az európai parlamenti képviselői helyek számát ideiglenesen 785-re emelték, annak érdekében, hogy fogadják az újonnan csatlakozott két tagállam képviselőit. A 2009. évi (június 4. és 7. között tartott) választásokat követően a képviselői helyek számát 736-ra csökkentették. Mivel a Lisszaboni Szerződés az EUSZ 14. cikkének (2) bekezdése értelmében a tagok számát 751-ben maximalizálta, amelyet a következő választásokig ideiglenesen 754 főre emelnek, a 2010. június 23-án tartott kormányközi konferencia keretében elfogadott módosító jegyzőkönyv tagállami ratifikálását követően a 2009-2014-es parlamenti ciklusban még 18 európai parlamenti képviselővel egészült ki a 2009 júniusában megválasztottak (736 képviselő) létszáma. Horvátország 2013. július 1-jei csatlakozásával a képviselői helyek maximális számát – a 2013. áprilisában megválasztott 12 horvát képviselő befogadása érdekében –



ideiglenesen 766-ra emelték (a [Horvát Köztársaság csatlakozásának feltételeiről szóló okmány](#) 19. cikkének megfelelően).

A 2014-es választások vonatkozásában a képviselői helyek teljes számát ismét 751-re csökkentették. A képviselői helyek elosztását az Egyesült Királyság 2020. február 1-jei hatályú kilépésére tekintettel újra felülvizsgálták (705 európai parlamenti képviselővel) (1.3.3). A 2019-es választások óta a tagállamokban bekövetkezett demográfiai változásokat tükrözve a Parlament [2023. június 15-i állásfoglalásában](#) foglalt javaslatnak megfelelően további 11 képviselői helyet osztottak ki. Az Európai Tanács feladata, hogy egyhangúlag fogadja el a végleges határozatot, amelyhez a Parlament egyetértése szükséges.

A HATÁSKÖR FOKOZATOS BŐVÜLÉSE

A tagállami hozzájárulásoknak a Közösség saját forrásaival történő felváltása (1.4.1) vezetett az Európai Parlament költségvetési hatáskörének első kibővítéséhez az 1970. április 22-én aláírt [Luxembourgi Szerződés](#) értelmében. Az [1975. július 22-én Brüsszelben](#) ugyanebben a tárgyban aláírt újabb szerződés pedig tovább erősítette az Európai Parlament hatáskörét (1.1.2).

Az [Egységes Európai Okmány](#) (1986. február 17.) növelte az Európai Parlament hatáskörét bizonyos jogalkotási területeken (együtműködési eljárás), valamint a csatlakozási és társulási szerződéseket a Parlament hozzájárulásától tette függővé.

Az [Európai Unióról szóló szerződés](#) (1992. február 7.) azáltal, hogy létrehozta az Európai Uniót (EU) és a jogalkotás bizonyos területein bevezette az együtdöntési eljárást, továbbá más területekre is kiterjesztette az együtműködési eljárást, lefektette az Európai Parlament társjogalkotói szerepének alapjait. A Bizottság összetételét illetően az Európai Parlament végső jóváhagyási hatáskört kapott, ami jelentős lépés volt a Parlamentnek az európai végrehajtó szerv felett gyakorolt politikai ellenőrzése tekintetében (1.1.3).

Az [Amszterdami Szerződés](#) (1997. október 2.) a jogalkotás legtöbb területére kiterjesztette és megreformálta az együtdöntési eljárást, így módon az Európai Parlament társjogalkotóként a Tanáccsal egyenrangú féllé vált. Azáltal, hogy a Bizottság elnökének kinevezését a Parlament jóváhagyásától tették függővé, a végrehajtó szerv felett gyakorolt ellenőrző hatásköre még inkább megerősödött. A Nizzai Szerződés tovább bővítette az együtdöntési eljárás alkalmazási körét.

Az EUSZ, az Európai Közösségeket létrehozó szerződések és egyes kapcsolódó aktusok módosításáról szóló, 2001. február 26-án aláírt [Nizzai Szerződés](#) 2003. február 1-jén lépett hatályba. Az új szerződés célja az volt, hogy megreformálja az EU intézményi struktúráját, hogy az megbirkózhasson a jövőbeli bővítés kihívásaival. A Parlament jogalkotási és felügyeleti hatáskörét növelték, és a minősített többségi szavazást több területre kiterjesztették a Tanácsban (1.1.4).

Az [Európai Unió működéséről szóló szerződés \(EUMSZ\)](#) (2007. december 13.) (1.1.5) tovább bővítette mind a minősített többségi szavazás alkalmazását a Tanácsban (2014. november 1-jétől új módszer alkalmazásával – az EUSZ 16. cikke), mind pedig az együtdöntési eljárás alkalmazását (amely immár mintegy 45 új jogalkotási területre terjed ki). Ez a „rendes jogalkotási eljárás” lett a legszélesebb körben használt



döntéshozatali eljárás, amely az EUMSZ valamennyi fontos szakpolitikai területét lefedi (az EKSz. 294. cikke – korábbi 250. cikk). Jelentősebb lett a Parlament szerepe a szerződések jövőbeli módosításainak előkészítésében (az EUSZ 48. cikke). Ezenkívül a Lisszaboni Szerződés (és kezdetben az európai alkotmány létrehozásáról szóló sikertelen szerződéstervezet) részeként az [Európai Unió Alapjogi Chartája](#), amelyet a Parlament, a Bizottság és a Tanács elnöke 2000. december 7-én, az Európai Tanács nizzai ülésén írt alá, jogilag kötelező erejűvé vált ([4.1.2.](#)).

A 2019. május 23–26-i európai választások során világossá vált, hogy a Parlament teljes mértékben kihasználta az EUSZ 14. cikkének rendelkezéseit, amely kimondja, hogy „Az Európai Parlament, a Tanáccsal közösen, ellátja a jogalkotási és költségvetési feladatokat. A Szerződésekben meghatározott feltételek szerint politikai ellenőrzési és konzultatív feladatokat lát el. Az Európai Parlament megválasztja a Bizottság elnökét”.

A Parlament növekedéshez való hozzájárulására vonatkozó közelmúltbeli kutatások azt mutatják, hogy az általa kidolgozott jogszabályok évente több mint egy billió euróval járulnak hozzá az EU GDP-jéhez azáltal, hogy erősítik az uniós lakosok és vállalkozások jogait^[1]. További jelentős hozzájárulást biztosít az uniós költségvetés ([1.4.3](#))^[2]. A tényeken és szakértelemen alapuló jogszabályokat öt tematikus főosztály által készített [tanulmányok és munkaértekezletek](#) támasztják alá, amelyek magas szintű független szakértelmet, elemzést és szakpolitikai tanácsadást nyújtanak a bizottságok, a küldöttségek, az elnök, az Elnökség és a főtitkár kérésére.

Mind a 2014. évi, mind a 2019. évi választások során az európai politikai pártok ([1.3.3](#)) a Bizottság elnöki tisztjére pályázó, vezető jelölteket mutattak be a szavazóknak. Biztonsággal állítható, hogy a csúcsteljesítmény rendszer sikeresnek bizonyult az európai választásokon való választói részvétel növelésében.

A [Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságának az Európai Unióból és az Európai Atomenergia-közösségből történő kilépéséről szóló megállapodás](#) 2020. január 24-i aláírását követően a Parlament egyetértését adta a kilépésről rendelkező megállapodás megkötéséről szóló tanácsi határozathoz (az EUSZ 50. cikkének (2) bekezdése). A 2020. január 29-én, 621 szavazattal 49 ellenében záruló szavazás egyben az utolsó eset volt, amikor az egyesült királyságbeli európai parlamenti képviselők a Parlamentben ültek, mivel az Egyesült Királyság kilépése 2020. február 1-jén lépett hatályba.

A Parlament 2021. április 28-án egyetértését adta (az EUMSZ 218. cikkének (6a) bekezdése) az [egyrészt az Európai Unió és az Európai Atomenergia-közösség, és másrészt Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága között létrejött kereskedelmi és együttműködési megállapodás](#) megkötéséhez.

A következő parlamenti választásokra 2024. június 6. és 9. között kerül sor.

[1]Maciejewski M., „Contribution to Growth: Delivering economic benefits for citizens and businesses”, (Hozzájárulás a növekedéshez: Gazdasági előnyök a polgárok és az üzleti vállalkozások számára), a Belső Piaci és Fogyasztóvédelmi Bizottság megbízásából készült kiadvány, Gazdaságpolitikai, Tudománypolitikai és Életminőségi Tematikus Főosztály, Európai Parlament, Luxembourg, 2019.

[2]Stehrer R. et al., „How EU funds tackle economic divide in the European Union” (Hogyan kezelik az uniós alapok a gazdasági szakadékokat az Európai Unióban), a Költségvetési Bizottság megbízásából készült kiadvány, Költségvetési Tematikus Főosztály, Európai Parlament, Luxembourg, 2020.



Ezt az ismertetőt a Parlament Állampolgári Jogi és Alkotmányügyi Tematikus Főosztálya készítette.

Udo Bux / Mariusz Maciejewski
11/2023

